

**Werdykt Jury XVI Festiwalu Polonijnego „Losy Polaków 2021”
wraz z uzasadnieniem**

Nadesłano 150 filmów i programów radiowych i multimedialnych, ukazujących życie Polaków w ponad 30 krajach świata: Australia, Albania, Belgia, Białoruś, Czarnogóra, Estonia, Francja, India, Irlandia, Izrael, Kanada, Kazachstan, Liban, Litwa, Łotwa, Mołdawia, Niemcy, Norwegia, Paragwaj, Rosja, Rumunia, Szwecja, Turcja, Uganda, Ukraina, USA, Uzbekistan, Węgry, Wielka Brytania, Włochy i Polska.

Jury w składzie:

- Paweł Woldan – reżyser filmowy i telewizyjny, scenarzysta – przewodniczący Jury
- Mieczysław Bartłomiej Vogt – reżyser filmowy i scenarzysta, aktor
- Zygmunt Gutowski – redaktor radia i telewizji, inżynier – sekretarz Jury
- Magdalena Kozerska – dziennikarz, wiceprezes Fundacji Polska-Europa-Polonia
- s. Katarzyna Purska – urszulanka, laureat Festiwalu (programy radiowe) uznając wysoki poziom nadesłanych na Festiwal prac - przyznało nagrody w 9 kategoriach regulaminowych, Grand Prix oraz 5 nagród specjalnych.

Nagrody Specjalne Fundacji Polska-Europa-Polonia za wieloletnie wsparcie i udział w Festiwalach Polonijnych „Losy Polaków „ i „Polskie Ojczyzny”

prof. Jan Żaryn Dyrektor Instytutu Dziedzictwa Myśli Narodowej im. Romana Dmowskiego Ignacego Jana Paderewskiego za wieloletnie wsparcie Festiwalu „Losy Polaków”

red. Krzysztof Skowroński Prezes Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich za inicjatywę powołania i dynamicznego rozwoju Radia „Wnet” oraz wieloletnie wsparcie Festiwalu „Losy Polaków”.

prof. Janusz Supernak (USA) Prezes Towarzystwa Miast Siostrzanych San Diego - Warszawa i województwo Mazowieckie za wieloletni udział i wsparcie Festiwalu „Losy Polaków”

dr Jerzy Barankiewicz (USA) Dyrektor Polskiego Salonu Artystycznego w San Diego za wieloletnie wsparcie Festiwalu „Losy Polaków”

Andrzej Kawka (Kanada) Dyrektor Polonia Canadian Institute for Historical Studies za wieloletnie wsparcie Festiwalu „Losy Polaków”

reż. Artur Janicki, który od wielu lat uczestniczy w Festiwalu ze swoimi realizacjami filmowymi, a na tegoroczny Festiwal nadesłał cykl filmów 16F004-23 „Polska Sprawa 1939 – 1956” oraz film 16F091 „Droga krzyżowa

Janosa Esterhazy”

Obie produkcje zasługują według Jury Festiwalu na szczególne wyróżnienie . Cykl „ Polska Sprawa 1939 -1956” jest ambitną próbą ukazania w skrócie historii Polski w okresie 1939- 1945, ukazania w sposób zwięzły, przystępny i bez cenzuralnych ograniczeń i przekłamań propagandy z okresu PRL . Cykl ma dużą wartość edukacyjną , przesiąknięty jest też duchem polskiego patriotyzmu. Znaczną wartość edukacyjną ma też film – „Droga krzyżowa księcia Esterhazy” która ukazuje mało w Polsce znaną sylwetkę węgierskiego arystokraty, który będąc węgierskim politykiem w monarchii austro- węgierskiej , Czechosłowacji i w końcu w państwie słowackim pozostającym pod kuratelą III Rzeszy zawsze starał się widzieć w polityce realizację ideałów katolicyzmu. Zapłacił za to wieloletnim więzieniem i w końcu śmiercią w czechosłowackim, komunistycznym więzieniu już po zakończeniu II wojny światowej .

A oto laureaci Grand Prix i nagród głównych Festiwalu

1. [Grand Prix XVI Festiwalu Polonijnego „Losy Polaków 2021”](#)

Jury postanowiło przyznać panu **Robertowi Kaczmarkowi** – producentowi filmów 16F061 „Polmission. Tajemnice paszportów” [reżyseria Jacek Papis] oraz 16F060 „Paszporty Paragwaju” [reżyseria Robert Kaczmarek] za podjęcie niezwykle ważnego dla polskiej racji stanu i polskiej polityki historycznej tematu- sprawy akcji ratowania przez służby dyplomatyczne Rządu II Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie osób pochodzenia żydowskiego zagrożonych zagładą w Holokauście w okresie II wojny światowej, poprzez dostarczanie im paszportów krajów Ameryki Południowej oraz innych dokumentów umożliwiających wyjazd do krajów, w których osoby te, w tym Polacy pochodzenia żydowskiego byłyby bezpieczne. Jury wyraża w szczególności najwyższe uznanie za dotarcie do świadków tej historii sprzed kilkadziesiąt lat, rozsznycanych po całym świecie oraz za niezwykle pieczołowitą kwerendę materiałów archiwalnych, co bez wątplenia nie było pod względem produkcyjnym zadaniem łatwym - także z tego względu, że cała akcja w okresie wojny miała ze zrozumiałych względów charakter poufny . Dzięki temu oba filmy stanowią cenny, wiarygodny i przejmujący dokument historii , ukazujący ludzi i wydarzenia, o których przez dziesiątki lat nie pamiętano lub nie chciano pamiętać. Przywracanie pamięci o nich ma wielki walor moralny i przyczynia się do budowania dobrego imienia Polski w świecie i obrony tego imienia , co jest szczególnie ważne obecnie - w czasach

nasilonych, oszczerczych ataków propagandowych na Polskę i Polaków.

2. I Nagroda. w kategorii „Filmu ukazujące Życie Polaków za granicą” otrzymuje pani **Marta Węgiel** za reżyserię filmu 16F069 „Aktorka bez granic” . Film w żywy i interesujący ,a zarazem pełen ciepła sposób, ukazuje historię wybitnej polskiej aktorki -Marii Nowotarskiej , która mimo że znalazła się na emigracji w Kanadzie potrafiła znaleźć sposób nie tylko na kontynuowanie własnej kariery aktorskiej ale też stworzyła profesjonalny polski teatr w Kanadzie , kultywujący polską kulturę wśród osiadłych tam Polaków i propagujący ją w niepolskim otoczeniu.
3. II Nagrodę w kategorii „Filmy ukazujące życie Polaków za granicą” otrzymuje pan **Cezary Ciszewski** za reżyserią filmów 16F071 „Polski Londyn” i 16F070 „Polski Berlin”. Oba filmy ukazują b plastyczny obraz współczesnych polskich emigrantów w Londynie i w Berlinie, głównie ludzi o ambicjach artystycznych , którzy traktują emigrację jako szansę na osobisty i artystyczny rozwój i którzy potrafią w obu tych metropoliach , poza Polską ,znakomicie się odnaleźć, mając poczucie ,że są obywatelami świata. Reżyser przypatruje się temu fenomenowi wnikliwym okiem dokumentalisty a jednocześnie z wielkim ciepłem i sporą dozą humoru, choć postawa pokazywanych bohaterów daleka jest na ogół od nostalgii za Polską , postawy jakiej symbolem mógłby być bohater noweli Henryka Sienkiewicza” Latarnik” ... ale może właśnie taki jest prawdziwy obraz większości czy znacznej części współczesnych Polaków młodszej generacji. Oba filmy są atrakcyjne wizualnie i tętnią muzyką, co dodatkowo przyczynia się do tego, że ogląda się je z dużą przyjemnością.
4. III Nagrodę w tej samej kategorii otrzymuje pan **Gniewomir Rokosz - Kuczyński** za reżyserią filmu 16F081 „Karolina Kaczorowska -ostatnia Pierwsza Dama II Rzeczypospolitej” . Film w bezpretensjonalny , pełen kultury sposób, z wielkim ciepłem i szacunkiem ukazuje postać zony ostatniego Prezydenta RP na uchodźstwie -Ryszarda Kaczorowskiego. Reżyser umiejętnie i z wyczuciem zadbał , aby film był nie tylko dokumentem historii ale był też środkiem propagowania polskiego patriotyzmu i przywiązania do tradycji Najjaśniejszej Rzeczypospolitej, czyli wartości którym Pani Prezydentowa Karolina Kaczorowska, podobnie jak jej Małżonek, była wierna przez całe życie.

5. Równorzędną – czyli **ex equo** [III Nagrodę](#) w kategorii „Filmy ukazujące życie Polaków za granicą” otrzymuje pani **Anna Tomczyk** za reżyserię filmu [16F076](#) „Kazachstańska Odyseja”, w której – na przykładzie dwu rodzin ukazane są w przejmujący sposób losy Polaków, których stalinowskie represje rzuciły do Kazachstanu i którzy mimo oddalenia od Polski zachowały przez pokolenia związek z Ojczyzną. Optymistyczne, budujące i wzruszające jest to, że ze większości członków obu tych rodzin udało się repatriować do Polski i spełnić tym samym testament swoich wygnanych z Polski przodków. To bardzo rzetelny i wnikliwy socjologicznie – obraz polskiej społeczności z dala od Kraju, film który mówi wzruszająco o miłości do Polski tych, którzy byli represjonowani za to tylko, że byli Polakami. Film posiada duże walory poznawcze i patriotyczne.
6. W kategorii „**Filmy edukacyjne**” [I Nagrodę](#) otrzymała” pani **Alina Czerniakowka** za reżyserię filmu [16F043-54](#) „Gigancji nauki”, który w bardzo rzeczowy a jednocześnie atrakcyjny dla widza sposób pokazuje sylwetki szeregu polskich naukowców okresu II Rzeczypospolitej dając dobitne świadectwo, że nauka międzywojennej Polski stała na bardzo wysokim – niejednokrotnie światowym – poziomie. Uświadomienie tego polskiemu odbiorcy wywołuje uzasadnione poczucie narodowej dumy i dojmujące poczucie wielkości tragedii, jaką była dla Polski i jej elit naukowych II wojna światowa, zaś dla odbiorcy niepolskiego film może budzić w stosunku do Polski prawdziwy szacunek. Film posiada ogromny potencjał edukacyjny i patriotyczny zarazem.
7. [II Nagroda](#) w tej samej kategorii otrzymuje pan **Andrzej Siedlecki** za reżyseria filmów [16F026](#) „Poeta i emigrant – Teofil Lenartowicz” oraz [16F 033](#) „Chopin Polski skarb”. Filmy w wysmakowanej poetyckiej, impresyjnej formie przypominają postacie wielkich postaci kultury polskiej, żyjące na emigracji w XIX wieku. Oba filmy mają duże walory poznawcze, w atrakcyjny sposób kultywując polską tradycję wśród Polonii i propagując polską kulturę na świecie.
8. [III Nagrodę](#) w kategorii „Filmy edukacyjne”, otrzymuje pan **Leszek Wiśniewski** za reżyserię filmu [16F001](#) „Kanał Augustowski”. Film w żywy i interesujący sposób a jednocześnie bardzo rzeczowo pokazuje trochę obecnie zapomnianą sylwetkę gen. Ignacego Prądzyńskiego i swoiste dzieło jego życia - wciąż istniejący i funkcjonujący Kanał Augustowski, który jest dziś chlubnym świadectwem poziomu kultury technicznej na ziemiach polskich w I połowie XIX w i stanowi współcześnie dużą atrakcję turystyczną. Umiejętne nakreślenie kontekstu historycznego zwiększa

walory edukacyjne filmu a liczne elementy inscenizowane czynią go atrakcyjnym dla widza.

9. [III Nagrodę ex equo](#) w tej samej kategorii został uhonorowany pan **Andrzej Robert Pawłowski** za reżyserię filmu [16F108](#) „Niemy Niemen” . Interesujący pomysł konfrontacji żyjących jeszcze członków ekipy realizującej kultowy kiedyś film „Nad Niemnem” z miejscami, w których realizowano zdjęcia oraz miejscami, w których dzieje się akcja powieści Elizy Orzeszkowej, a w których ze względów politycznych zdjęć przed 1989 r. nie można było zrealizować, jest punktem wyjścia nie tylko do ukazania w ciepły sposób sentymentalnej podróży w przeszłość uczestników filmu ale przede wszystkim jest swoistą lekcją polskiej historii , dzięki której miejsca przedstawione w szkolnej lekturze przestają być abstrakcją a widzom zostaje ukazana polskość i piękno ziem, które nie znajdują się już w granicach Państwa Polskiego.
10. W kategorii [„Filmy i programy telewizyjne” I nagrodę](#) otrzymał pan **Sławomir Koehler** za reżyserię filmów [16F064](#) „Krzyż Westerplatte” . [16F063](#) „ Jak Istnieje świat- rzecz o Romanie Ingardenie” oraz [16F065](#) „Warchoły”. Filmy te w atrakcyjnej dla widza formie przedstawiają mało na ogół znane elementy historii współczesnej Polski : historię walki w okresie PRL o krzyż na grobie obrońców Westerplatte z r. 1939, życie i naukowy dorobek światowej klasy polskiego filozofa Romana Ingardena widziane w szerszym kontekście historycznym oraz pozycji w światowej filozofii, wreszcie wydarzenia czerwca 1976 r. w Radomiu. Imponuje szeroka paleta tematów i zróżnicowanie filmowej formy – za każdym razem adekwatnej do przekazywanej treści i atrakcyjnej dla widza. W szczególności zasługuje na uznanie ambitna próba przybliżenia widzowi istoty myśli filozoficznej Romana Ingardena, której zrozumienie dla laika nie jest łatwe. Popularyzacja myśli filozoficznej jest rzeczą nader rzadką w produkcji telewizyjnej podobnie jak umiejętna prezentacja kultury wyższej.
11. [II Nagrodę](#) w kategorii „Filmy i programy telewizyjne” otrzymuje pani **Anna Kostrzewska** za reżyserie film [16F087](#) „Śladami cieni. Inny świat” . Jest to kształcąca , przystępna a jednocześnie rzeczowa próba przedstawienia sylwetki i twórczości wybitnego polskiego pisarza emigracyjnego Gustawa Herlinga Grudzińskiego, widzianych także w kontekście kultury włoskiej i europejskiej – film bez wątplenia należący do tzw. kultury wyższej i takową widzowi telewizyjnemu przybliżający. Szczególnym moralnym walorem filmu jest też przypomnienie tragedii Polaków podczas II wojny światowej

- w Związku Sowieckim i roli twórczości Gerlinga Grudzińskiego w uświadamianiu Zachodowi sowieckiego, komunistycznego zagrożenia
12. [III Nagrodę](#) w kategorii „Filmy i programy telewizyjne” otrzymuje pan **Stanisław Kalisz** za reżyserię filmu [16F093](#) „Do dziś słyhać tam kamienie” . Film jest ciekawie i z werwą opowiedzianą historią obecności Polaków w Uzbekistanie, w przeszłości i w terażniejszości .Film w ujmujący serce sposób ukazuje przywiązanie do polskości osób , których przodkowie , na ogół nie dobrowolnie , znaleźli się w tym środkowo-azjatyckim kraju.
 13. Równorzędną czyli [ex equo III Nagrodę](#) w kategorii „Filmy i programy telewizyjne” otrzymują państwo **Magdalena i Rafał Kołodziejczykowie** za reżyserię filmu [16F002](#) „Pancernym szlakiem”, który jest bardzo starannie udokumentowaną a jednocześnie klarownie , przystępnie i atrakcyjnie dla widza przedstawioną historią szlaku bojowego jednej z polskich jednostek pancernych walczących z Niemcami we wrześniu 1939 r. . Prezentowane fakty są bardzo mało znane szerokiej publiczności , co wzmaga zainteresowanie odbiorcy a udział w filmie grup rekonstrukcyjnych dodatkowo czyni go atrakcyjnym wizualnie. Podkreślić też należy niewątpliwy patriotyczny walor filmu.
 14. W kategorii „[Filmy fabularyzowane i dokumenty fabularyzowane](#)” [I nagrodą](#) zostaje uhonorowany pan **Jarosław Minkowicz** , za reżyserię filmu [16F056 20 40 20](#) „20, 40,20” , który to film w niezwykle udany sposób łączy formę filmu fabularnego, spełniającą wymogi profesjonalnej produkcji kinowej z dokumentalną w swej istocie treścią , gdyż ukazane losy bohaterów ilustrują wiernie losy autentycznych osób – postaci nieznanych szerszej publiczności - uczestników wojny 1920 roku , którzy później w walczyli też za Polskę we wrześniu roku 1939 a następnie jako sowieccy jeńcy zostali zamordowani w Katyniu. Sprawnie poprowadzona narracja połączona z wielką dbałością o autentyzm realiów historycznych powoduje, że film ogląda się z ogromnym zainteresowaniem i zaangażowaniem emocjonalnym. Film posiada wybitne walory artystyczne, poznawcze i patriotyczne.
 15. [II nagrodę](#) w kategorii „ Fimy fabularne i dokumenty fabularyzowane” otrzymują panowie : **Konrad Starczewski, Rafał Pękała i Tomasz Matuszczak** za reżyserię filmu [16F028](#) „Wybraniec bogów”. Jest to bardzo profesjonalnie zrealizowany dokument fabularyzowany o genialnym polskim matematyku a jednocześnie wielkim polskim patriocie – Józefie Marcinkiewiczu. Bohater filmu walczył z Niemcami w wojnie obronnej września 1939 r, dostał się wraz z całą polską załogą Lwowa do sowieckiej

niewoli a następnie został przez sowieckich siepaczy zamordowany w okolicach Charkowa – zamordowany tak jak wielu polskich oficerów. Marcinkiewicz zginął mając ledwie 30 lat, była to ogromna strata dla nauki polskiej a tragizm całej historii pogłębia fakt, że w okresie władzy komunistycznej starano się w Polsce wymazać pamięć o nim a nawet pamięć o jego dorobku naukowym tylko dlatego że był ofiarą stalinowskich oprawców. Wywiezieni na wschód zginęli również jego rodzice. Przypomnienie w atrakcyjnej dla widza formie tej mało znanej a niezwykle wybitnej postaci i jej tragicznych losów ma ogromną wartość nie tylko poznawczą i emocjonalną ale i także moralną. Film stymuluje u odbiorcy refleksję nad historią Polski, wzbudza uczucia patriotyczne.

16. [III Nagrodę](#) w kategorii „Filmy fabularne i dokumenty fabularyzowane” otrzymali panowie **Marcin Maślanka i Arkadiusz Pater** za reżyserię filmu p.t. [16F028](#) „Kryptonim BOA”. Film ten jest fabularną opowieścią o stosunkowo mało znanej formacji polskiego antykomunistycznego podziemia niepodległościowego, i jej dowódcy – formacji, która najpierw usiłowała zwalczać Sowietów na terenach RP wcielonych do Związku Sowieckiego a potem przeniosła się na obszar powojennej komunistycznej Polski - na Pomorze Zachodnie, aby tam kontynuować swoją walkę z komunistami. Dynamicznie opowiedziana, sensacyjna historia, liczne zrealizowane ze sporym rozmachem sceny batalistyczne a także wyeksponowanie gorliwego patriotyzmu i antykomunizmu przedstawionych postaci, zwłaszcza osoby dowódcy grupy, stanowią o atrakcyjności filmu dla widza a także o jego walorach poznawczych i ideowych.
17. [W kategorii „Filmy dokumentalne” I nagrodę](#) otrzymał pan **Jarosław Mańka** za reżyserię filmu [16F035](#) „W imię prawdy -Tajny Instytut Katyński”. Film pokazuje wymagającą pod władzą komunistyczną wiele odwagi walkę niewielkiego grona osób o zachowanie prawdy o zbrodni katyńskiej. W ramach tajnego Instytutu Katyńskiego gromadzili oni z wielkim poświęceniem, narażając się na szykany władz, materiały o losie polskich oficerów w niewoli sowieckiej, zamordowanych ostatecznie w bestialskich sposób przez stalinowskich siepaczy. Materiały te starali się upowszechniać przez wydawany przez siebie samizdatowy periodyk, służąc prawdzie, która była dla nich jedną z najważniejszych wartości. Ich działalność miała tym większą wartość, że uderzała w założycielskie kłamstwo komunistycznego państwa, tym samym delegitymizując moralnie panujący w Polsce system polityczny, co miało istotne znaczenie dla późniejszego procesu przemian ustrojowych w Polsce. Ukazanie, jak ważna moralnie jest PRAWDA w życiu

publicznym i jaką posiada siłę sprawczą jest czytelnym przesłaniem filmu i stanowi jego wielki atut. Ważne jest też po prostu ukazanie w filmie, w sposób interesujący dla widza, faktów relatywnie mało znanych i przy okazji utrwalenie wiedzy o nich.

18. [II Nagrodę](#) w kategorii „Filmy dokumentalne” otrzymali panowie **Rafał Pękala i Marcin Maziarzewski** za reżyserię filmu [16F055](#) „Fort”. Wielkim atutem filmu jest to, że film ukazuje fakty – jak dotąd mało publicznie znane - mianowicie okupacyjną historię jednego z fortów twierdzy Modilin, fortu znajdującego się w miejscowości Pomiechówek, a jest to historia wstrząsająca. Otóż w forcie tym niemieccy okupanci zorganizowali kolejno miejsce koncentracji ludności polskiej wysiedlanej z północnego Mazowsza jako obszaru włączonego bezpośrednio do III Rzeszy, następnie obóz przejściowy dla ludności żydowskiej, w którym również na dużą skalę Żydzi byli mordowani a później ciężkie więzienie śledcze dla Polaków, w którym przetrzymywano w niezwykle ciężkich warunkach – podobno gorszych niż w Oświęcimiu tysiące osób, zwłaszcza zaangażowanych w ruch oporu, z których wielu było bestialsko torturowanych i bardzo wielu zgładzono. W załodze tego obozu, więzienia znajdowało się wielu miejscowych folksdojczów i przedstawiciele innych niepolskich narodowości zamieszkałych w okolicy, co być może było czynnikiem, że tak długo prawda o obozie w Pomiechówku była wyciszana. Film w umiejętny sposób ukazuje wysiłki naukowców z IPN, którzy badają ponurą przeszłość tego miejsca, starając się m.in. ustalić liczbę i tożsamość ofiar, także docierając do nielicznych już osób które przeżyły pobyt w Forcie Pomiechówek lub ich rodzin a z drugiej strony przekazując zdobyta wiedzę grupom zwiedzających to miejsce, uświadamiając im - a pośrednio widzom filmu - bezmiar cierpienia ofiar i okrucieństwo niemieckich katów. To naprawdę wstrząsający film, o wielkim wymiarze moralnym – bo upamiętnienie zbrodni jest bezsprzecznie moralnym obowiązkiem, film o wielkich walorach edukacyjnych, znakomicie wpisujący się w polską politykę historyczną, tym bardziej potrzebny obecnie, gdy usiłuje się minimalizować niemieckie zbrodnie w okresie II wojny światowej.
19. [III Nagrodę](#) w kategorii „Filmy dokumentalne” otrzymuje pani **Beata Cichoń**, za reżyserię filmu [16F083](#) „Szoł Men”. Jest to filmowy wizerunek autentycznego polskiego szołmena, znakomitego piosenkarza Andrzeja Rosiewicza. Film jest pełen muzyki i śpiewu, został zrealizowany z dużą lekkością i poczuciem humoru, co sprawia, że ogląda się go z przyjemnością. Poprzez ukazanie kariery bohatera filmu zostaje

przywołany niepowtarzalny klimat paru kolejnych dekad polskiej muzyki rozrywkowej, co wielu widzów musi wprowadzać w we wspomnieniowy nastrój, zwłaszcza gdy sprowokuje ich do wspominania własnej młodości, kiedy Andrzej Rosiewicz był gwiazdą pierwszej wielkości. Dziś Andrzej Rosiewicz, choć nadal pełen wigoru i humoru budzi jednak też refleksję o nieuchronności przemijania. To też stanowi swoisty walor filmu.

20. Równorzędną do poprzedniej [III Nagrodę ex equo](#) w kategorii „Film dokumentalny” otrzymuje pan **Safet Kovac** za realizację dwu muzycznych impresji filmowych [16F097](#) „Stobarske Masline” i [16F098](#) „Dobra Dusa”. Prezentowana w pierwszej impresji pieśń opiewa drzewo oliwne - biblijnym symbolu pokoju, w drugiej pieśń o dobrej duszy, której przeznaczeniem jest niebo. Obu pieśni i towarzyszącej im charakterystycznej bałkańskiej muzyki słucha się z dużą przyjemnością, czemu sprzyja warstwa wizualna - bardzo plastyczne obrazy przyrody. Obie impresje zdają się tchnąć radością, afirmacją życia, optymizmem....posiadają znaczące walory estetyczne i moralne.

21. **W kategorii „Filmy upamiętniające beatyfikację Prymasa Stefana Wyszyńskiego i rocznice Solidarności” I Nagrodę** otrzymują **Grażyna i Bogdan Czermińscy** za reżyserię filmów [16F 030](#) „KUL był zawsze w jego sercu” oraz [16F027](#) „Karol Jaroszyński. Historia najbogatszego Polaka”. Pierwszy film jest rzetelną i z dużą kulturą zrealizowaną historią relacji między Stefanem Wyszyńskim a Katolickim Uniwersytetem Lubelskim ze szczególnym uwzględnieniem okresu kiedy Stefan Wyszyński jako bp lubelski był z urzędu Wielkim Kanclerzem KUL a także okresu jego prymatury, kiedy dbał o KUL-u i chronił go przed ingerencjami czy próbami narzucenia kontroli ze strony komunistycznej władzy państwowej i starał się jako Prymas o materialną niezależność katolickiej uczelni w komunistycznym państwie. Troskę Prymasa o KUL należy widzieć w kontekście wagi, jaką przywiązywał do młodzieży a w szczególności kształcącej się na katolickiej uczelni wyższej jako przyszłej inteligencji katolickiej. Prymasowi leżał też bardzo na sercu rozwój nauki katolickiej. Mimo wielu zajęć regularnie odwiedzał KUL, był corocznym gościem na inauguracjach roku akademickiego a wygłaszane wtedy przemówienia były przedmiotem wielkiego zainteresowania, także obecnych przedstawicieli władz państwowych i licznych akredytowanych w Polsce dyplomatów państw zachodnich. Drugi film „Karol Jaroszyński. Historia najbogatszego Polaka” jest w pewnej mierze tematycznie związany z umiłowaną przez Prymasa Tysiąclecia uczelnią, gdyż z bohater filmu – wielki polski

przemysłowiec w Cesarstwie Rosyjskim , przeznaczył wiele milionów rubli na organizację KUL, wtedy gdy już stopniowo tracił na skutek rewolucji w Rosji swoją przeogromną fortunę . Cała zresztą historia Jaroszyńskiego jest sensacyjna i ciekawie w filmie opowiedziana. Film też ma istne walory poznawcze. Skłoniło to Jury do uhonorowania także tego filmu w tej kategorii.

22. **II nagrodę** w kategorii „Filmy upamiętniające beatyfikacje Prymasa Stefana Wyszyńskiego i rocznice Solidarności” otrzymał pan **Krzysztof Kasprzak** za reżyserię filmu **16F099** „Warszawska pielgrzymka do Częstochowy -1961 rok.” Ogromną zasługą autora jest odnalezienie przez niego autentycznego- jak dotąd zupełnie nieznanego - materiału nakręconego podczas pielgrzymki – materiału, z którego uczynił warstwę obrazową filmu. Film pokazuje wszystkie etapy pielgrzymki , począwszy od wyruszenia i pożegnania przez Prymasa Wyszyńskiego, którego postać widzimy dokładnie na ekranie w czasie błogosławienia pielgrzymom aż po uroczystości na Jasnej Górze przed cudownym wizerunkiem Matyki Bożej. Widzimy na ekranie idących – na ogół bocznymi drogami – pielgrzymów , także chwile odpoczynku i czas noclegów, kiedy pielgrzymi są goszczeni przez mieszkańców mijanych wsi i miasteczek, także parafii i klasztorów. Przy okazji widzimy polską prowincję, polską wieś sprzed 60 laty – jakże inaczej dziś wyglądają. Warstwie obrazowej złożonej z materiałów archiwalnych towarzyszy komentarz z za kadru, który dostarcza niezbędnych o pielgrzymce informacji, Całość jest niezwykle ciekawym dla współczesnego widza reportażem z przeszłości , w którym widzimy Polskę , jakiej już nie ma chociaż pielgrzymki warszawskie do Częstochowy nadal co rok się odbywają. Jest to też dobitne świadectwo masowej , ludowej pobożności, którą tak Prymas Wyszyński popierał i w której widział opokę chroniącą Polskę i Kościół przed komunistycznym reżimem.

23. **III Nagrodę** w kategorii „Filmy upamiętniające beatyfikacje Prymasa Stefana Wyszyńskiego oraz rocznice Solidarności” otrzymali panowie **Dariusz Olszewski i Dariusz Czech** z USA za realizację reportażu **16F024** „ Andrzej Kołakowski w Domu Podhalan. Chicago 09.08.13” i impresji dokumentalnej **16F103** „Nekropolia Polonii” oraz wideoklipu **16F104** „Zakłęci”. Pierwsza z tych produkcji przedstawia występ piosenkarza- barda Andrzeja Kołakowskiego w Domu Podhalan, występ poświęcony był żołnierzom wyklętym i Solidarności. Druga jest poetycką impresją dokumentalną ukazującą najbardziej prestiżowe miejsce pochówku Polaków w Stanach Zjednoczonych – cmentarz w Doylestone . Trzecia jest

nastrojowym , o dużych walorach plastycznych, wideoklipem ilustrującym wiersz poświęcony polskim żołnierzom II wojny światowej. Jury postanowiło uhonorować działalność obu panów , dokumentującą społeczne, kulturalne i religijne życie Polaków osiadłych w Stanach , co przyczynia się do zachowania przez nich polskości i poczucia więzi ze Starym Krajem a także głęboki patriotyzm ich produkcji.

24. **W kategorii „ Losy Polaków na Kresach wschodnich”** **I nagrodę** otrzymali panowie **Tadeusz Arciuch i Maciej Wojciechowski** za reżyserię filmów **16F106** „Przełamać barierę strachu. Arcybiskup Ignacy Tokarczuk” oraz **16F107** „Boże , gdzie Ty jesteś”. Pierwszy film to filmowa biografia urodzonego na Kresach wschodnich , w okolicach Zbaraża duchownego , który zaczynał swoją drogę kapłańską w polskim jeszcze Lwowie a zakończył jako ordynariusz diecezji [potem archidiecezji] przemyskiej a następnie schyłku życia jej arcybiskup senior. bohater filmu dzielił los Polaków ze wschodniej Małopolski – okupację sowiecką i niemiecką, prześladowania Polaków przez nacjonalistów z UPA, którzy za pomoc Żydom wydali na niego wyrok śmierci a wreszcie wygnanie z rodzinnej ziemi. Przejścia te utwierdziły go w antykomunizmie i dały hart ducha i odwagę , by postępować jako kapłan i hierarcha Kościoła katolickiego zgodnie z własnym sumieniem bez względu na możliwe konsekwencje. Patronował m.in akcji budowania bez zezwolenia władz komunistycznych kilkuset kościołów ośmielając się nawet sprzeciwić sugestiom dyplomacji watykańskiej , pragnącej – jeszcze przed wyborem Jana Pawła II - ułożyć sobie z komunistami poprawne stosunki. Można go nazwać ostatnim kresowym biskupem zarówno ze względu na gorliwy , kresowy polski patriotyzm jak i na fakt, że do początków lat 90-tych diecezja przemyska należała do metropolii lwowskiej , a około jednej trzeciej diecezji przemyskiej pozostało po wschodniej stronie powojennej granicy polsko - sowieckiej . To udany – rzetelny a jednocześnie przejmujący film o heroicznej postaci wielkiego kapłana i polskiego patrioty a także o dramatycznych dziejach polskich kresów południowo – wschodnich, których należąca obecnie do Polski część historycznej Ziemi Przemyskiej jest resztówką. Drugi z kolej film ukazuje losy Polki z tychże Kresów , która cudem uniknęła śmierci z rąk ukraińskich nacjonalistów podczas rzezi w jej rodzinnej miejscowości, podobnie jak późniejszy abp Ignacy Tokarczuk znalazła schronienie po zachodniej stronie Sanu i ułożyła sobie życie – konkretnie w Stalowej Woli, pracowała, wychowała i umożliwiła wyższe wykształcenie swoim synom. To także wzruszająca historia , bardzo sprawnie i z wyczuciem opowiedziana , film

o wielkich walorach edukacyjnych i moralnych, oddający hołd ofiarom ukraińskich nacjonalistów, zachowujący pamięć o ich zbrodniach.

25. [II Nagrodę](#) w kategorii „ Losy Polaków na Kresach Wschodnich” otrzymują pani **Grażyna Orłowska Sondej** oraz pan **Wojciech Królikowski** za reżyserię filmu [16F085](#) „Barnasiów droga do Polski” . Film w ciepły a zarazem wnikliwy sposób przedstawia dzieje polskiej rodziny zamieszkałej na terenie obecnej Ukrainy, niedaleko obecnej polskiej granicy , która w 1944 r. odcięła ich – jak i wielu Polaków – od ojczyzny . Rodzinie tej ostatecznie dzięki zaproszeniu i pomocy jednej z polskich gmin udaje się przenieść się do Polski w jej obecnych granicach. Film ukazuje przywiązanie członków rodziny Barnasiów do Polski i polskości, pięknie ukazuje solidarności Polaków ponad granicami, dzięki której rodzina ta mogła rozpocząć nowe życie w polskiej w Ojczyźnie. I choć słowa takie nie padają w filmie przychodzi na myśl hasło „ jeden naród ponad granicami” .
26. [III Nagrodę](#) w kategorii „Losy Polaków na Kresach wschodnich” otrzymuje pani **Agata Ałykow-Franas** za reżyserię filmu [16F090](#) „Klub pod baobabem” . Film opowiada relatywnie mało znaną historię części ludności cywilnej ewakuowanej wraz z armią gen. Andersa z sowieckiej z „ nieludzkiej ziemi” – przede wszystkim młodzieży i dzieci , ogół pochodzącej z dawnych polskich kresów wschodnich, którzy został rozmieszczeni w Afryce, gdzie zorganizowano dla nich w ówczesnych posiadłościach brytyjskich szereg obozów, w których przez kilka lat funkcjonowało polskie szkolnictwo i kwitło polskie życie kulturalne i religijne a ogromną rolę wychowawczą pełniło harcerstwo. Osoby , kiedyś dorastające w Afryce a mieszkające obecnie w Polsce utrzymują ze sobą kontakt , mają nawet coś na kształt klubu i chętnie wspominają afrykańską młodość, niełatwe życie w obozie w Afryce, które jednak wydawało im się niebem po doświadczeniach sowieckiego piekła. Film w ciepły i interesujący sposób poszerza wiedzę odbiorcy o trudnej historii Polski.
27. Równorzędną [III nagrodę equo](#) w kategorii „Losy Polaków na Kresach Wschodnich” otrzymuje pani **Leokadia Komaiszko** z Belgii za reżyserię filmu [16F059](#) „Aleksander Żyndul – nasz Wilniuk Olek” oraz redakcję obchodzącego swoje 25-lecie periodyku [16R 001](#) „Listy z daleka” . Film z wielkim ciepłem i nostalgią pokazuje sylwetkę polskiego artysty rodzonoego i żyjącego na Wileńszczyźnie , człowieka będącego dla Polaków na Wileńszczyźnie postacią bardzo popularną. Pośrednio film pokazuje życie Polaków z Wileńszczyzny -Polaków którzy starają się trzymać razem,

utrzymać swoją polską tożsamość, którzy nie wyjechali nigdy za granicę opuszczając Polskę ... ale to granica wyjechała za nich..... To wielki atut filmu, że w sympatyczny sposób przypomina się, że Polacy żyją także na dawnych polskich kresach wschodnich a Polska i polskość stanowią dla nich istotną wartość, tym bardziej w sytuacji , gdy dla wielu mieszkańców Polski w powojennych granicach nie są to wartości oczywiste. Periodyk „ Listy z daleka” jest z kolei pismem kulturalnym i społecznym redagowanym na emigracji i przeznaczonym dla polskich emigrantów. Jego rola w podtrzymywaniu polskości , więzi z Polską i polską kulturą dla Polaków poza Polską, także zamieszkujących dawne Kresy wschodnie, jest nie do przecenienia i Jury postanowiło to docenić.

28. **W kategorii „ Losy Polaków pochodzenia żydowskiego i innych wyznań”**

I nagrodę otrzymała pani **Bogusława Stanowska - Cichoń** za reżyserię filmu 16F062 „Kto ratuje jedno życie” . Film jest bardzo rzetelną i rozbudowaną prezentacją faktów mówiących o udziale polskiego Kościoła katolickiego, jego instytucji – w tym parafii i zgromadzeń zakonnych oraz pojedynczych przedstawicieli duchowieństwa, łącznie z biskupami, jak też licznych katolików świeckich w ratowaniu osób w okresie niemieckiej okupacji pomimo, że sam Kościół był ofiarą nazistowskich represji a każdy przypadek jakiegokolwiek pomocy dla Żydów i osób pochodzenia żydowskiego groził , gdyby się o tym dowiedzieli Niemcy, poważnymi represjami z karą śmierci włącznie. Temat filmu oraz oszczędna i wyważona forma - stosowna dla tak poważnego tematu- sprawiają , że jest to film wstrząsający, o ogromnej moralnej a także edukacyjnej wadze . Należy podkreślić, że wpisuje się on w polską politykę historyczną , broni dobrego imienia polskiego Kościoła i Polski w dobie szerzących się , kłamliwych, propagandowych ataków ze strony pewnych środowisk .

29. W kategorii „Losy Polaków pochodzenia żydowskiego i innych wyznań”

II nagrodę otrzymał **Tomasz Magierski** za reżyserię filmu 16F 031 „ Przemysł , złamane marzenia” . Film w atrakcyjnej i bardzo wysmakowanej formie opowiada losy dwu sióstr pochodzenia żydowskiego . Jedna z nich , kiedyś porównywana z Szirlejką, dziecięca gwiazda polskiego kina lat 30-tych, obecnie mieszkająca w Stanach Zjednoczonych, opowiada w filmie sama o swojej rodzinie ,szczęśliwym dzieciństwie i o dramatycznych losach własnych i jej bliskich w okresie okupacji. Jej udało się wraz z matką przeżyć – przede wszystkim dzięki pomocy całego szeregu Polaków, którzy narażali dla niej i jej matki swoje życie a także dzięki małżeństwu matki z Niemcem a zapewne również dzięki posiadanym

kosztownościom. Szkoda tylko, że starsza pani nie wspomina o tym, co groziło pomagającym jej i jej matce Polakom, gdyby dowiedzieli się o tej pomocy Niemcy, wspomina za to kogoś, kto prawdopodobnie był szmalcownikiem. Z drugiej strony narrację filmu prowadzi za pośrednictwem cytatów ze swojego dziennika jej nieżyjąca siostra, która zginęła w czasie wojny w Holokauście. Ten swoisty dwugłos, na którym opiera się narracja filmu jest bardzo trafnym rozwiązaniem formalnym, sprawiającym, że film ogląda się z zapartym tchem, w sposób bardzo emocjonalny. Film jest przejmującym świadectwem tragedii polskich Żydów i obywateli polskich żydowskiego pochodzenia, pokazuje też obecny stan świadomości tych, którzy ocaleli choć bardzo wiele przed laty przeszli i otarli się o śmierć.

30. [III Nagrodę](#) w kategorii „Losy Polaków pochodzenia żydowskiego i innych wyznań” otrzymuje pani **Natasza Ziółkowska Kurczuk** za reżyserię filmu [16F041](#) „Bajram znaczy święto” -. Film ten pokazuje przy okazji prezentacji przebiegu obchodów jednego z głównych świąt muzułmańskich Bajram, społeczność polskich Tatarów, zachowujących swoją odrębną tożsamość religijną i kulturowo- etniczną, którzy jednocześnie od pokoleń żyją w harmonii z polskim otoczeniem i pozostają a lojalnymi obywatelami Rzeczypospolitej, kontynuując najlepsze tradycje wieloetnicznego przedrozbiorowego państwa polsko-litewskiego. Obraz tej nielicznej społeczności ukazany w filmie jest bardzo wnikliwy a jednocześnie ciepły. Widz dowiaduje się wiele o mentalności i obyczajowości tej społeczności a posmak egzotyki wzmacnia zainteresowanie widza. Sporo też można się dowiedzieć z filmu o podstawowych zasadach islamu, choć należy pamiętać, że jego wersja wyznawana przez polskich Tatarów ma swoją specyfikę i nie jest to islam fundamentalistyczny i wojowniczy, jakiego Polacy i inne narody europejskie mogą się obawiać. Film posiada duże walory poznawcze, uczy że możliwe jest zachowanie odrębności kulturowej przy jednoczesnej pełnej lojalności wobec kraju w którym się żyje i reszty społeczeństwa, które go zamieszkuje a posiada odmienne korzenie etniczno- kulturowo- religijne. I to są podstawowe walory filmu.
31. Równorzędną, [ex equo III Nagrodę](#) w kategorii „losy Polaków pochodzenia żydowskiego i innych religii” otrzymuje pani **Katarzyna Marcysiak** za reżyserię filmu [16F088](#) „Polka po indyjsku”. Film przedstawia sylwetki pięciu Polek od lat zamieszkałych w Indiach. Udało im się zaadoptować do tamtejszych warunków życia, obcej kultury i obyczajowości. Film jest wnikliwym pod względem psychologicznym studium, jak można zachowując polskość i i funkcjonować w niepolskim otoczeniu, w innej niż polska

i europejska kulturze. I to jest podstawowy atut filmu obok indyjskiej egzotyki , która polskiego widza po prostu zaciekawia.

32. **W kategorii „ Programy radiowe” I Nagrodę** otrzymuje

ks. Mariusz Sokołowski za cykl 6 programów [podcastów] **15R 021-26** „Jestem z Polski” oraz program **16R035- 37** „Prymas Wyszyński [ku beatyfikacji]” Te audycje rozpowszechniane przez internet , których odbiorcami są głównie Polacy zamieszkali w Australii, mają charakter jakby kazań, w których ks. Mariusz umiejętnie łączy watki elementy katechezy, nauczania religijno – moralnego watkami narodowymi . Piękny język polski i umiejętności krasomówcze księdza sprawiają, że audycji słucha się z przyjemnością i zainteresowaniem . Zapewne spełniają one przypisaną sobie rolę – podtrzymywania u Polaków na obczyźnie więzów z polskością i językiem polskim a jednocześnie z wiarą katolicką i Kościołem.

33. **II Nagrodę** w kategorii „Programy radiowe” otrzymuje pani **Grażyna Preder** za słuchowiska **16R002** „ Pomnik Matki” oraz **16R003** „Życie w cieniu pałacu” . Pierwsze słuchowisko to wzruszająca opowieść starego już teraz człowieka , urodzonego na dawnych polskich kresach wschodnich, obecnie zamieszkałego na środkowym Pomorzu ,który przeżył gehennę zesłania na Sybir. Gdy na starość odwiedza po raz pierwszy po latach miejsce swojego zesłania i znajduje miejsce pochówku matki zmarłej na zesłaniu z wycieńczenia, głodu i chorób, opanowuje go myśl aby postawić matce pomnik nagrobny . Ostatecznie udaje mu się zrealizować ten cel, pomnik jednak dedykuje wszystkim matkom zesłanych Polaków. To bardzo wzruszająca historia, dająca wyobrażenie o tragedii zesłanych i traumie, która trwa nawet po kilkudziesięciu latach u tych , którzy przeżyli piekło wypędzenia z rodzinnego domu i wywózki gdzieś daleko na wschód. Słuchowisko ma wielką wartość edukacyjną a jednocześnie ogromny wymiar moralny i patriotyczny. Drugie słuchowisko opowiada o polskiej społeczności w Jaszunach w Okręgu Sołecznickim położonym na terytorium obecnej Litwy ale gdzie nadal prawie wszyscy mówią polsku i czują się Polakami. To ciepły a jednocześnie wnikliwy obraz polskiej społeczności, żyjącej w cieniu dawnego pałacu Radziwiłłów i Balińskich, do niedawna zrujnowanego ale po upadku Związku Sowieckiego i komunizmu pieczołowicie odbudowanego , który zaczyna pełnić centrum polskiej kultury. Słuchowisko jest cennym dokumentem radiowym o kawałku Polski , który znalazł się po II wojnie światowej poza granicami Rzeczypospolitej – nie może to nie wzbudzać u polskiego słuchacza emocji.

34. **III Nagrodę** w w kategorii „Programy Radiowe” otrzymują pani **Iwona Pięta**k oraz pan **Dawid Osypko** za cykl 6 audycji **16R038 – 43** „Stefan Wyszyński .Ludzie i miejsca”. Te niezbyt długie , kilkunasto minutowe audycje to relacje różnych ludzi związanych z różnymi, kolejnymi w poszczególnych audycjach miejscami , w których przebywał kiedyś Prymas Tysiąclecia, to jakby zbiór migawek z jego życia, wspomnień jego zachowań i wypowiedzi, o których historycy na ogół nie mają pojęcia, bo nie miały oficjalnego i nagłośnionego charakteru. Z audycji cyklu wyłania plastyczny obraz Prymasa nie tylko jako dostojnika kościelnego ale też po prostu żywego człowieka. I to jest największa wartość tego cyklu .
35. **III Nagrodę ex aequo** w kategorii „Programy radiowe” otrzymuje pan **Andrzej Żurowski** za program **16R044** „Jak trafiłem do Korpusu ochrony Pogranicza”. Wielką wartością programu, który ma charakter w pewnym sensie audialnej notacji jest zapisanie wspomnień sędziwego w momencie nagrania [nota bene już zmarłego] ojca autora- majora Antoniego Żurowskiego, przedwojennego oficera KOP, a później dowódcę Powstania Warszawskiego na Pradze i ocalenie jego wspomnień dla przyszłych pokoleń- wspomnień o świecie , którego już nie ma . Dodatkową wielką wartością jest to, że nagrane wspomnienia mają charakter jakby staropolskiej gawędy, pełnej barwnych szczegółów i swoistego humoru , ponadto atutem jest piękny, język polski , język jakim mówiła przedwojenna polska inteligencja, a który trudno już usłyszeć we współczesnej Polsce.

Jury i Komitet Organizacyjny Festiwalu dziękują wszystkim twórcom i producentom - zarówno nagrodzonych jak i nadesłanych z wielu krajów prac - za udział w Festiwalu jak i za uczczenie w ten sposób i udokumentowanie ważnych dla Polski rocznic.

Warszawa, 13 listopada 2021 r.